

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ ДО РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

А.М.Костенко

Асистент кафедри політології, соціології та психології,
Сумський Державний університет, м. Суми

З розвитком суспільства, науки та культури розвивається і система освіти, що відбивається у змінах і постійному ускладненні навчально-виховного процесу. Одними з головних чинників змін в освітній галузі України постають інтеграція її в Європу, впровадження нових педагогічних технологій, зміцнення зв'язків з розвиненими країнами світу.

З перших днів роботи молодого викладача починається найбільш інтенсивне формування тих якостей, які і визначають ступінь його майстерності. Чи підготовлений він до роботи із студентами? Цілком зрозуміло, як би добре не готував вищий навчальний заклад, вирішальне становлення майстерності відбувається в живій роботі зі студентами, на практиці. Тому адаптаційний період є одним з найбільш складним для молодого спеціаліста і вимагає неабияких зусиль як, зокрема, з боку самого спеціаліста, так і з боку кафедри в цілому.

Аналізуючи процес профадаптації молодого викладача ВНЗ, у логічній його структурі можна виділити соціально-психологічний, теоретичний (дидактичний) та практичний (методичний) аспекти, останні два з яких становлять виробничо-технологічну адаптацію. Дидактичний та методичний адаптаційні аспекти значною мірою залежать від такого фактору, як система освіти (післядипломна освіта та самоосвіта) відповідного періоду: саме вона забезпечує поступове оволодіння молодими викладачами професією. Таким чином, професійна адаптація молодого викладача є комплексом соціально-психологічної адаптації та дидактичного і методичного вдосконалення педагога в ході післядипломної освіти та самоосвіти.

Період професійної адаптації має три етапи: початковий (орієнтаційний), просунутий (моделювання) та етап повної адаптованості (творчого самовираження).

У період професійної адаптації відбувається інтенсивне становлення молодого викладача як фахівця. Структура його професіоналізму, що охоплює професіоналізм знань (філологічних, методичних, педагогічних, психологічних, загальних, рефлексивних), професіоналізм спілкування (перцептивні, соціально-комунікативні, соціально-психологічні уміння та володіння формами педагогічного впливу) та професіоналізм самовдосконалення (усвідомлення необхідності самовдосконалення та дії, спрямовані на нього), конкретизує, який фахівець має сформуватися протягом адаптаційного періоду. При цьому рівень професіоналізму як показник фахової адаптованості педагогів може бути вимірним за відповідними критеріями та за критерієм навченості і вихованості студентів.

Професійна адаптація молодого викладача до роботи у ВНЗ пов'язана з такими проблемами, як:

1. пошук власного образу. Цей процес не повинен виключати наслідування, особливо на початку роботи. Адже основні прийоми і методики викладання є спільними. Головне, щоб образ відповідав рисам характеру та був природнім.
2. сприйняття молодого викладача студентами. Небажання студента сприймати людину, що не набагато старша від нього, як викладача, студент не прощає йому тих помилок, які простив би викладачеві зі стажем.
3. спілкування з аудиторією. Молодий викладач дуже добре підготовлений теоретично, але йому не вистачає досвіду у взаємодії та спілкуванні з аудиторією.
4. усвідомлення специфіки організації навчально-виховного процесу для студентів різних спеціальностей.
5. формування та розвиток власного професіоналізму шляхом самоосвіти.
6. впровадження кредитно-модульної системи навчання з рейтинговою оцінкою знань і сформованих умінь студентів.

застосування нетрадиційних форм і методів психолого-педагогічної роботи зі студентами.

7. постійна модернізація напрямів професійної підготовки, основами яких молодий викладач також має оволодіти.

Все це вказує на необхідність створення умов для ефективного проходження адаптаційного процесу в педагогів зазначеної вище категорії.

Вивчення теоретичних основ системи освіти періоду профадаптації молодих викладачів ВНЗ, дозволило визначити такі умови її оптимізації:

1. забезпечення системної, поетапної підготовки молодих викладачів в період профадаптації;
2. цілеспрямованість і науковість її структурно-змістових складових;
3. цілісність структури і змісту та орієнтація на перспективу;
4. врахування психолого-педагогічних особливостей навчання дорослих;
5. постійне підвищення професійного рівня викладачів та ефективності навчально-виховного процесу взагалі.

Література:

1. Абсалямова Я.В. Післядипломна освіта викладачів вищої школи як основа професійного росту // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Зб. наук. праць. – К.: ІВЦ Держкомстату України. – 2003. – Вип. 5. – С. 33-40.
2. Абсалямова Я.В. Здібності як професійні якості викладача вищої школи // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Зб. наук. праць. – К.: ІВЦ Держкомстату України. – 2003. – Вип. 6. – С. 12-20.
3. Журавський В. С., Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ “Видавництво «Політехніка»”, 2003. – 200 с.